

Notiser

Observationer om observationer

Empirismens grundtanke är ju att all kunskap är baserad på observationer. De flesta empirister tycks också anse att när vi observerar något – t.ex. att solen skiner – så vet vi, åtminstone i normalfallet, att vi observerar något, och dessutom att vi observerar just detta – dvs. att solen skiner – snarare än något annat. Men hur kan vi veta dessa saker? Empirister måste väl mena att även vår kunskap om vad vi observerar är baserad på våra observationer. Men kan det verkligen stämma? Att se att solen skiner är visserligen vardagsmat, men att se att man ser att solen skiner hör ju inte till vanligheterna. Är det några andra sinnesorgan som är involverade i dessa observationer av ens observationer? Hur fungerar de i så fall? Har de observerats?

Onyttig kunskap

”Denna sats är meningslös” är sann, och alltså inte meningslös, om den är meningslös.

Lars Bergström

Kulturens mullvad

I boken *Efter revolutionen*, av Svante Nordin och Lennart Berntson, karakteriserar Nordin den franske tänkaren Michel Foucault på följande sätt: ”Foucault var förvisso subversiv. Men han trodde inte att undergrävandet av det bestående skulle kunna leda till befrielse. Han var en mullvad som – i likhet med naturens mullvadar – saknade hopp om att få skåda ljuset utan nöjde sig med att förstöra gräsmattorna”.

Lars Bergström

Filosofier och realpolitik

Filosofier värnar arguments bärighet, även i politiska sammanhang, kanske för att de tror att man på så sätt kan komma fram till vad som är rätt politik. Men så som politik faktiskt bedrivs verkar arguments bärig-

het inte spela så stor roll. Där är det realpolitik som gäller. Realpolitik handlar om vad som är politiskt möjligt och mindre om vad som är rätt eller om argumenten bär. Inte sällan ska det som är möjligt också gynna det ena eller andra intresset.

Frågan om vad som är möjligt besvaras inte alltid av filosofer. Ett exempel är Rawls. Han kallar sin teori för en realistisk utopi, dvs. han är medveten om att det samhälle som hans teori pekar ut som rättvist är ett samhälle under ideala omständigheter och inte ett verkligt existerande samhälle. Men han tänker sig att teorin ska kunna implementeras i verkligt existerande samhällen, men säger inget om hur det ska gå till.

Det kan förstås vara svårt att avgöra om en politik är möjlig att genomföra. Tag till exempel kravet på att Sverige ska stå utanför Nato. Är det möjligt? Det är förstås enkelt att tänka sig en verklighet i vilken Sverige inte är med i Nato. Men är det ett genomförbart alternativ? Betänk att den svenska och finska anslutningen till Nato har varit på gång under lång tid, minst sedan annekteringen av Krim och kanske ännu längre tillbaka i tiden. Betänk dessutom att anslutningen drivs på av en globalt stark maktpolitisk spelare som USA. Till det kan läggas hur de som bestämmer i frågan, riksdagen, ser på saken. Allt detta sammantaget gör det troligt att det är mycket svårt att stoppa anslutningen, kanske omöjligt.

En komplikation är att politikens vindar kan svänga snabbt; en politik som idag ter sig omöjlig kan vara möjlig i morgon. Tag till exempel kravet på nedrustning. Tännsjö skriver angående Nato att det bästa är om alla militära allianser kan skrotas (ETC 14 maj 2022). Jag håller med, men är det ett realistiskt alternativ? Eller spelar det ingen roll?

Kjell Svensson

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: Aron Bodelsson är fil. kand. i filosofi från Södertörns högskola, Jonas Olson är professor i praktisk filosofi vid Stockholms universitet, Ingmar Persson är professor emeritus i praktisk filosofi vid Göteborgs universitet och Distinguished Research Fellow vid Oxford Uehiro Centre for Practical Ethics, Mikael Stenmark är professor i religionsfilosofi vid Uppsala universitet, Caj Strandberg är professor i praktisk filosofi vid Oslo universitet, Siri Sylvan är doktorand i statsvetenskap vid Uppsala universitet.